

Pof. Dr. İbrahim ORTAŞ tarafından yazıldı.
Pazar, 10 Mart 2013 15:17 -

Prof. Dr. İbrahim Ortaş, Çukurova Üniversitesi, asortas@cu.edu.tr **Özet:**
YÖK Başkanı Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya, 14 Ocak 2013 tarihinde düzenlediği basın toplantısı ile Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) sunulan yeni Yükseköğretim Yasa Tasarısı taslağının internet sitesinde kamuoyuyla paylaştıklarını belirtti. Prof. Çetinsaya, YÖK'ün kendi hazırladığı daha önceki metinler sonrası yeni hazırladıkları metin taslakta önerileri, maddeleri, temel fikirleri yoğun şekilde tartıştıklarını, diğer yandan çalıştaylar düzenleyerek farklı paydaşlardan görüş aldıklarını dile getirdiler. YÖK'ün hazırladığı revizyon yasada kurumsal özerklik ve hesap verilebilirlik gibi temel konulara ilave olarak rekabet imkânları ve finansal esneklik sistemi eklenerek yükseköğretim serbest piyasa koşullarına açılması amaçlanıyor. Ancak son metin görebildiğim kadarı ile daha önce okuduğumuz ve kritiğini yaptığımız metinlerden farklı değil. Bir tek değişiklik daha önce bir defa rektör seçilir ve atanır ilkesi konsey üniversiteleri için iki defa üst üste atanır şekline dönüştürülmüştür. Ayrıca anayasanın 130. ve 131. maddeleri değişikliği önerilmiş ancak yasanın yetki ve isleyişi konusu açık bırakılmıştır.

Yasa tasarısı hazırlandıktan sonra Milli Eğitim Bakanı değişti ve yeni Bakan Prof. Dr. Nabi Avcı Bey YÖK yasasına mesafeli olduğu belirtilmesine karşın 6 Mart 2013 tarihinde basına yansıyan bilgi notunda bakan Sayın Avcı, YÖK yasa tasarısının Başbakanlığa iletildiğini ve “Başbakanlık'ta bu konuyla ilgili bir çalışma grubu oluşturuluyor ve o grup işi bütün boyutlarıyla ilgili değerlendirerek, muhtemelen eldeki taslakla çok bağlı olmayan yeni bir tasarı orada hazırlanacaktır” dediler. Anlaşılan YÖK'ün hazırladığı yasa yeniden başbakanlıkta şekillenecektir. YÖK'ün revize ettiği yasa tasarısında Türkiye'nin uluslararası öğrenci ve araştırmacılar için cazibe merkezi olması hedefi daha vurgulu dillendiriliyor. Doğru ancak bunun yolu öncelikle NİTELKLİ bilim ve eğitimden geçiyor.

Aşağıda da anlatıldığı üzere yasa taslağı Türkiye üniversitelerinin bugünkü sorunu, temel bilim ve nitelikli eğitim hedeflerine ulaşamamasının nedenlerini iyi analiz etmeden ve gerçekçi bir üniversite eleştirisi yapılmadan hazırlanmıştır. Üniversite temel değerleri ve olması gereken ölçütler bilinmeden ve anlaşılmadan hazırlanacak hiçbir yasa ve yönetmenlik toplum katında ve sahada karşılık bulmayacağı için başarılı olma şansı olmayacaktır. Türkiye'nin sağlıklı gelişmesi için üniversite temel değerleri üzerinden tartışılmadan hazırlanacak yasa hazırlanMIŞ olur. Üniversite ve bilimin sorunu çözülemez.

YÖK'ün hazırladığı taslak temelde 1) dünyada gelişen yükseköğretim dinamiği ve finansmanı ekseninde yükseköğretimin özelleştirilmesi ve paralı eğitime odaklanmış. 2) YÖK yönetiminin

Pof. Dr. İbrahim ORTAŞ tarafından yazıldı.

Pazar, 10 Mart 2013 15:17 -

---

nasıl ve kimlerden oluşacağı mevcut 2547 sayılı yasadaki gibi yine hatta daha ağırlıklı olarak siyasi erk tarafından belirlenmesi önerilmiş. 3-Her bir üniversitede yerel YÖK niteliğindeki konsey yönetiminin iktidar tarafından kontrol edebileceği şekilde hazırlanmış. 4) Yükseköğretimin piyasa koşullarına açılması hedeflenmiş 5) Üniversite özerkliği (otonomluğu), düşünce ve ifade özgürlüğü, bilim insanı özgürlüğü, katılımcı demokratik öz yönetim, nitelikli bilim insanı yetiştirme, evrensel düzeyde bilim ve teknoloji geliştirme konularına ise neredeyse hiç değinilmemiş. Rekabet ve yaratıcılık için özerklik kaçınılmaz ancak yasa merkezi yapılanmayı güçlendirmiş görülüyor. Yeni TYÖK yasa taslağı çok uzun ve detaylı ve ayrıntılı bir teşkilat yapılanması sunmakta ki bu başlı başına üniversite özerkliğine uygun değil.

Mevcut YÖK yasası son 32 yılda çok tartışıldı ve bugün ilgili çevrelerin tamamı yeni bir üniversite yasasının hazırlanmasında hem fikir. Ancak Türk akademiyasının üzerinde anlaştığı her yönü ile özerk (otonom) bir üniversite taslağı ortada bulunmuyor.

Öncelikli önerim hazırlık çalışmaları ve yoluna ilişkin olacak. YÖK ve her türlü otoriteden uzak ilgili üniversite çevrelerinin atölye çalışması şeklinde bir yasa hazırlanması ve üniversiteyi siyasi otoritelerden özerk kabul etmesi gerekiyor. Üniversite otonom olmadıkça, açıklık ve hesap verilebilirlik, düşünce ve ifade özgürlüğü üniversitelerde sağlanmadıkça hiçbir yasa Türkiye'nin gelişmesine hizmet edemeyecektir.

Konya ilgi duyanlar için konu genişletilmiş olarak sunulmaktadır

NEDEN YENİ BİR YÜKSEKÖĞRETİM YASASINA GEREKSİNİM VAR

Mevcut YÖK Yasa Tasarısı Gelişen Türkiye'nin İhtiyaçlarına Cevap Vermiyor

Uzun zamandır mevcut YÖK'ün yükseköğretim alanındaki gelişmelere cevap vermediği ve yükseköğretimin kan kaybettiği yüksek sesle ifade ediliyor ve değişim hemen herkes tarafından kabul ediliyor. Türkiye coğrafi ve nüfus büyüklüğü ve ekonomik yapısı itibarı ile dünyadaki ilk 20 ülke arasında bulunuyor. Türkiye'nin toplamda büyüyen ekonomisi ve sahip olduğu bölgesel güç ilişkilerine yanıt verecek artık güçlü bir bilimsel alt yapı ve akademik özgürlüğe sahip, her alanda kaliteyi esas alan yeni bir yükseköğretim yasası kaçınılmaz görülüyor.

Türkiye Bilimde Bir Türlü Sıçrama Yapamamaktadır

Yakın geçmişte dünyanın güçlü üç imparatorluğundan biri olan Osmanlının üzerinde şekillenen Türkiye sahip olduğu doğal-coğrafi ve insan potansiyeli hiçbir şekilde harekete geçiremedi. Mustafa Kemal Cumhuriyeti kurarken doğru analizler yaparak muasır medeniyetler düzeyine çıkmanın gerekliliğini fark etti ve bunun için eğitim-bilim ve kültüre en üst düzeyde önem verdi. Bunun mekanizmaları da 1924 sonrası başlayan KİT'lere bağlı değişik araştırma enstitülerinin kuruluşu, eğitim seferberliği, yurt sathına yayılmış lise eğitimi, bölgesel köy enstitüleri ile eğitim ve meslek eğitiminin yagınlaştırılması, 1933 üniversite yasası ve Dil-Tarihi fakültesinin açılması ile eğitim alanında güçlü bir felsefi vizyon oluşturuldu. Ancak gerek Mustafa Kemal'in ömrünün yetmemesi ve gerekse ikinci dünya savaşı sonrası Türkiye'nin soğuk savaş sürecinde bütün eğitim ve güvenlik yapısını batının istediği ölçülere bırakması ile Türkiye kendi dinamiklerini istemeden gerilettiler ve her alanda dışa bağımlı hale gelmiş oldu. 20. yüzyılda hızla ilerleyen teknoloji üretme yarışından kopan Türkiye ne yazık ki geçmiş halen analiz etmedi ve edemiyor da. Ve bugün yaşadığımız eğitim ve yükseköğretim gibi birçok sorun temelinde geçmişte başlatılmış olan politikalarda yatmakta ve artık başta eğitim olmak üzere yükseköğretim yönetilmez konuma gelmiştir. Bugün Türkiye sayısal olarak eğitim, üniversite ve ekonomide büyümüş, ancak eğitim kalitesi ve teknoloji bazlı üretime dayalı yapılanmada ise kendisinden beklenenin çok gerilere düşmüştür. Toplumun kültürel gelişimi, bilgi üretme, teknoloji yaratmada nerede olduğumuzu belirtmeye gerek yok. Halen en küçük bir elektronik devre ve ilaç hammaddesi bile dışarıdan sağlanıyor, ülkemiz bu bağlamda gelişmiş ülkelerin ürün pazarlama ve montaj sanayilerini kurdukları bir "pazar" üssü haline gelmiş durumdadır.

Bu nedenlerden dolayı Türkiye uzun zamandır bir sıçrama yapmak istiyor fakat bir türlü bu sıçramayı gerçekleştiremiyor. Cumhuriyetin ilk yıllarında üniversitenin önemi kavranmış ve üniversiteler kurulmuş, 1950'li yılların sonlarına doğru TÜBİTAK'ın kurulması ile bilimsel araştırmaların önü açılmış, 1960 sonrası DPT ile planlı kalkınma dönemi başlamış bulunuyor. 1991 yılında ilk defa Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) kurulmuş. Liyakate dayalı uzman kişilerin yönetimde olduğu dönemlerde önemli çalışmalar ve başarılı işler de yapıldı.

Bu bağlamda Türkiye'nin bölgesinde her şeye rağmen sahip olduğu potansiyeli ile ağırlık oluşturmak ve bu coğrafyaya mal edilen bilim ve teknolojide bir şey yapamama algısını yıkmak için teknoloji temelli üretimde bir sıçrama yapmak istediği anlaşılıyor.

2012 yılında Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı da kuruldu. Türkiye'nin bölgesel güç olma ve teknolojik sıçrama için YÖK'ü dönüştürme arayışı içinde olması beklenir. Eski DPT bugünkü Kalkınma Bakanlığı her beş yılda bir plan yapıyor. 3-4 Kasım 2012 Tarihleri arasında Kalkınma Bakanlığı bünyesinde Yükseköğretim komisyonu toplantısına ben de davetliydim. Orada da gelecek beş yılda Türkiye'nin kamu ve özel sektör üzerinden bölgesinde bir sıçrama yapmak istediği ifade edildi. Ancak yukarıda belirttiğim gibi bu sıçramayı nasıl yapacağı konusunda sağlam bir tespit ve buna bağlı çözüm üretmede yetersizlik olduğunu gözlemledim.

Yakın zamanda TÜBİTAK, YÖK ve TÜBA yönetim organları değiştirildi. Ne yazık ki Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana tabandan gelen değişim isteğine rağmen siyasetin bilime el atması ile liyakat ortadan kalktı, entelektüel yapısı gelişmiş, bütünsel bakan yöneticiler yerine, benden mi değil mi anlayışı ile yandaş ataması sonucu kurumlar çalışamaz hale geldi. Ne yazık ki liyakatli yöneticilerin olmadığı bütün kurumlar çalışamaz duruma gelmiş ve Türkiye bilimi ve

Pof. Dr. İbrahim ORTAŞ tarafından yazıldı.

Pazar, 10 Mart 2013 15:17 -

---

teknolojisi istenilen yere gelemedi. Türkiye yukarıda bahsettiğim gibi son yıllarda önemli derecede kurumlarda sistem değişikliği yerine yönetici değişikliğine gitti. Sonuçta ise TÜBİTAK ve YÖK ekseninde bilimde ciddi bir ilerleme sağlanamadı. Yarın da olacak gibi görülmüyor ve korkarım 2023 vizyonumuz arzu edilen hedefin çok uzaklarında kalacak.

Bugünkü siyasi anlayış bu bağlamda YÖK'ü önce değiştirmek istedi, yaşanan bazı dirençler karşısında şimdi değiştirmek yerine dönüştürmeyi benimsemiş görünüyor. YÖK sayfasına konan yeni TYÖK yasa taslağının yaratacağı etki ile Türkiye'nin yapmak istediği teknolojik sıçrama beklentisi birbirine uymuyor gibime geliyor. YÖK yetkilileri, dünyada yükseköğretim yapısı ve anlayışının değiştiğini ve buna uygun olarak küresel güç olma yolunda yeni bir vizyon ortaya koyduklarını belirtiyorlar. Anacak ciddi bir iç ve dış üniversite tarihi tartışması yapılmadığı görülüyor

Yeni TYÖK Taslağı Bilimsel Ölçekte Üniversite Kamuoylarında Yeterince Tartışılmadı

Üniversite ve akedemiyanın kendisinin yaratmadığı ve üzerinde metodolojik olarak inceleme ve tartışma yapmadan yasalaşmak üzere Milli Eğitim Bakanlığına ve TBMM'sine sunulması sorunlu. Üniversite yasası hazırlanması teknik ve geniş bir araştırmayı gerektiriyor. Ancak başta üniversite topluluğu olmak üzere taslak tam olarak tartışılmadı. Tek tek kişiler ve belirli sendikal ve dernekler görüş açıkladı. YÖK üniversitelerden belirlenmiş Prof., Doç. ve Yard. Doç. temsilcileri ile bilgilendirme yaptı. Ancak yine de konunun tam olarak geniş boyutlu konuşulduğu anlamına gelmiyor. Sorunun üniversitelerde geniş şekilde tartışılmadığının bilfiil tanığı oldum. Birkaç üniversitemizde yasayı tartışmak üzere davet edildim ancak uygun mekân için ya izin alınamadı veya yaratılan bahaneler ile mekân verilmediği için toplantılar üniversite dışında oda ve belediyelerde yapılmak zorunda kaldı. Üniversiteler ve serbest tartışma adına üzüntü verici.

Bakanlar Kuruluna sunulan revizyon taslak daha önce kamuoyu ile paylaşılan ekseninde şekillenmiş. Taslağın son hali YÖK sayfasında yapılan şekilsel eleştirilerin düzeltilmesinin ötesine geçilmemiş, ana eleştirilerden hiç yararlanılmamış, ilk hali gibi ana omurgasını korumaktadır. Taslak temelde ciddi bir hazırlık yapılmadan ülkenin bilim ve sanayileşme ve gelecek vizyonu analiz edilmeden doğrudan Dünyadaki yükseköğretim hareketliliği ve bunun finansmanı eksenine oturtulmuş. Ülkedeki güçler dengesine göre hazırlanmış görülüyor. Yukarıda belirttiğim gibi bir telaşla dünyadan kopmamak için bizim de sanki küresel rekabete katılmamız istenmektedir. Ancak altyapımız, nitelikli bilim insanı potansiyelimiz, uluslararası alandaki bilim merkezlerimizin potansiyeli ve niteliğinin dikkate alındığını çok sanmıyorum.

Ve nihayet yapılan bütün eleştirilerin haklılığı ve işlemeyen sistemin değişimi konusunda sahip olunan toplumsal algının kaçınılmaz sonucu olarak YÖK kendisini revize edecek yasa taslağını farklı bir teknikle kamuoyuna ve Başbakanlığa sundu. Sanırım yeni Milli Eğitim Bakanının yönetim anlayışı da YÖK'ün hazırladığı yasa taslağı ile uyumlu olmadığı anlaşılıyor ki, yasa taslağının son halinin Başbakanlıkta yapılacak değişikliklerle yasalaşması için TBMM iletilecektir.

YENİ TYÖK YASA TASARISI NELER ÖNERİYOR

YÖK, Bazı Yetkilerini Üniversite Senatolarına Bırakmaktadır

Taslak yasada YÖK'ün program açılması gibi bazı yetkilerini, özellikle eğitim öğretim ile ilgili konuların üniversite senatolarına ve üniversite yönetimlerine bırakıldığı görülüyor.

En çok konuşulan rektörlük seçimi konusunda üç ayrı model önerilmiş. 1) kampüslerde seçim yapılması, 2) üniversite meclisi, 3) rektör adaylarını belirleme komitesi yoluyla, bir kurulun gelen başvuruların konsey tarafından değerlendirip aday adaylarını üçe indirmediği ve belirlenen üç adayı atanmak üzere YÖK'e veya Cumhurbaşkanına sunan bir model.

Rektörler İkinci Defa Atanabilecek.

Ancak rektör belirleme ilkelerinin can alıcı noktada olmasına rağmen halen bu konuda somut otonom üniversite anlayışına yakışır bir model önerilememiştir. Önerilen revizyon taslakta daha önceki taslaktan ayrı olarak konsey üniversitelerinde üst üste iki defa rektörlük yapılabilir, ancak diğer üniversitelerde bir defa ile sınırlandırılmıştır. Mevcut 2547 sayısı YÖK yasasında olmayan yenilik olarak bölüm başkanlığı ve dekanlık en çok iki kez atanmak üzere seçim ile belirlenecektir.

Yasa Sıkı Bir Denetim Mekanizması Öneriyor

Bilimsel rekabetin 21. yüzyılın dünyası için çok önemli olduğunu vurgulayan Prof. Çetinsaya, üniversitelerde araştırma, geliştirme boyutunun öne çıkacağını, bunun için performansı ve konseyi yenilik olarak gösterdi.

Yeni taslak ayrıntılı bir teşkilatlanma yapısı öneriyor ki hiçbir üniversite yasası bu benli bir detaya girmez. Ayrıca sıkı bir denetim mekanizması ile bir çeşit hesap verilebilirlik mekanizması adı altında kalite güvence sistemi ile dünyada yükseköğretim sistemlerin uygulanan bağımsız kalite ajansları yoluyla akademik denetim istenmektedir. Genişletilmiş ve merkezi kontrol anlayışı özerklik anlayışı ile çelişmektedir.

Mevcut yarı özerk denetleme kurulunun bir daire düzeyine düşürülmesi ise oldukça

düşündürücü. YÖK üyeleri ve üniversitelerle ilgili denetimi bir daire nasıl yapabilir.

Eğitim Katkı Payı, Eğitim Ücreti Tanımlanıyor Yasanın 3. Bölümdeki Üniversite Konseylerinin görevleri arasında yer alan “Bakanlar Kurulunun belirlediği öğrenci ücretlerini ... katına kadar artırmak” hükmü ile öğrenim harçlarının ana gelir kaynaklarından biri olması isteniyor. Taslağın 8. Bölümde Madde 71. c) Öğrenci katkı payları ve öğrenim ücretleri kısmında üniversitelerin gelirlerine öğrenci katkı payı eklenmiş bulunuyor.

Siyasetin Üniversite Üzerindeki Etkisi Daha da Artacak

YÖK başkanı Sayın Çetinsaya yeni taslak ile YÖK ve Üniversite konseylerinde hükümet üyelerinin olması ve TBMM çatısı altındaki siyasi partilerin YÖK'e temsilci önermesinin “YÖK'ün siyasallaşacağı” iddialarını ciddi bulmakla yetinmişlerdir. YÖK üyelerinin ağırlıklı olarak iktidar partisi ve Cumhurbaşkanı tarafından belirleniyor olması bu bağlamda organik bir iktidar-üniversite ilişkisine kanıttır. Rektörler komitesinin YÖK üyesi belirlenmesinde endirekt olarak iktidarların ağırlığını hissettirecek kaygısı yaşanmaktadır. Kaldı ki üniversite tabanlarının YÖK'te temsili neredeyse yok. Üniversitelerde aynı şekilde hükümetin temsilcilerinin konseyde yer alması ciddi siyasallaşma kaygıları olarak algılanmaktadır.

Üniversite Bileşenlerinin Temsili Sorunlu

Yasanın en kritik konusu konsey yapılanması ile üniversite bileşenlerinin üniversite üzerindeki söz hakkı kısıtlandırılacaktır. En kritik olanı öğrencilerin yönetime katılımı ve oy kullanma hakkı ne yazık ki yasa taslağında mevcut değil. Diğer öğretim üye ve görevlileri ve çalışanları da üniversite yönetiminde söz sahibi değillerdir.

YASAYA KARŞI YAPILAN CİDDİ ELEŞTİRİLER İSE;

1. Taslakta geniş bir giriş kısmı var ve ÜNİVERSİTE tanımı ve BEKLETİLER yerine küresel güç ilişkileri ve yükseköğretimdeki pazar ilişkileri ağırlıklı olarak işlenmiştir. Bilim, felsefe ve sanat ilişkisi adeta unutulmuştur.

2. YÖK yönetiminin varlığı ve üyelerinin ağırlıklı olarak siyaset tarafından belirlenmesi ve ileride üniversitenin siyasallaşacağı kaygısı ve bunun üniversite özerkliği ile bağdaşmayacağı,
3. Mütevelli heyet anlamına gelen Üniversite Konseylerinin yapısı ve üyelerinin şekillenmesinde iktidarın üye belirlemesi ki bu özerklik anlayışına aykırıdır.

4. Üniversitelerin çeşitlenmesi adı altında özel üniversitelerin ve yabancı üniversitelerin açılmasına ve üniversitenin serbest piyasaya açılmasına olanak verilmesi. 5. Yabancı yükseköğretim kurumlarının Türkiye’de fakülte, enstitü, konservatuar ve meslek yüksekokulu açabilmesine ve ilgili yabancı yükseköğretim kurumları, kendi ülkelerinin mevzuatına tabi olmaları,

6. Bilim insanı yetiştirme yöntem ve esaslarının yetersiz olması ve nitelikli üniversite anlayışı ile hazırlanamaması

7. Yasada bilim insanı nasıl yetiştirilir, mekanizması ve yönetimi ortaya konulmadan performansa dayalı sıkı bir denetim mekanizması öngörülmüş ki bu sopa-havuç ilişkisi gibi de algılanacak denetimli ve hiyerarşik bir yönetim anlayışını ortaya koymaktadır. Ancak kurumsal denetim ve akademik verimlilik ve bilimsel üretim çok öne çıkarılmıyor.

7. Rekabetçi piyasa ekonomisine açık bir paralı eğitim sistemi. İktidar ile üniversite arasında hem YÖK hem de üniversite yönetimi bakımından iktidar ile doğrudan organik bağ kurulmuş olup performans ile makbul akademisyenlik hedeflenmektedir.

8. Ülkemizde üniversite sisteminin oluşturulamamasının temelinde halen sorun iyi bir üniversite eleştirisi yapılamamasıdır. Bu konuda yeterli veri de bulunmamaktadır. Ülkemiz genelde bir üniversite politikası geliştirme konusunda ciddi bir çabanın içinde olmadı. Çoğunlukla siyasal hassasiyetler dikkate alınarak yasaklar savılmaya çalışıldı.

YENİ TYÖK TASARISI ÜLKE GERÇEKLERİNİ KARŞILAMAKTAN UZAK GÖRÜLÜYOR

Yasa taslakta önerilen değişimler 2547 sayılı yasanın ruhuna dokunmadan yönetim organı yapılanması ve yükseköğretimin piyasalaşmasını dikkatte almış. Ancak bugün Türkiye akedimiyasının ve biliminin çok daha temel sorunları bulunmaktadır. Üniversitelerin başlıca sorunları şöyle sıralanabilir;

1. Ülkenin belirlenmiş bir bilim politikası yok

Türkiye’nin benimsenmiş bir bilim politikasının olmayışı ve buna bağlı olarak temel bilimlerin yeterince desteklenmemesi Türkiye bilimsel atılım yapmadığı gibi teknolojide geliştiremedi. Ülkenin bilim ve üniversite politikası olmayınca doğal olarak üniversite özerkliği sağlanmadı. Küresel yükseköğretim eksenini dikkate alınacaksa dünyanın gelişmiş bilim yapan ve ürettiği bilgiyi teknolojiye ve toplum hizmetine dönüştüren Amerikan ve Avrupa üniversitelerinin temeli bilimsel özgürlüğe ve özerkliğe dayanır.

2. Özerk olmayan üniversiteler misyonsuz ve hedefsiz

Üniversiteler bilimsel, idari ve mali olarak özerk olması temel bir zorunluluk. Türkiye'nin özerklik karnesi OECD ölçütlerine göre 1.5. Devletin temel görevlerinden biri üniversiteyi hiçbir otorite ve kişinin etkisinden ve dış baskılara maruz kalmadan özerk bir ortam yaratarak gerçeğe dayalı yeni bulgu ve bilgilerin oluşmasını sağlamak zorunda ve bu güvenceyi üniversiteye vermek zorundadır. Devlet üniversiteyi diğer kurumlardan ayrı tutarak özerkliğı vermeli ve hiçbir şekilde üniversiteye YÖN VERMEMELİDİR. Bu bağlamda devlet üniversite konusunda kör ve dilsiz olmak zorundadır. Dünya tecrübesi maalesef üniversiteye yön veren devlet ve milletler hiçbir şekilde eleştirel düşünceyi yaratamadıkları için gelişmemişlerdir.

Bu bilinç ile yetişmemiş veya bu atmosferi teneffüs etmemiş yöneticiler bu ortamı ne yazık ki sağlayamamaktadırlar. Bu bağlamda üniversite yöneticisinin öncelikle hocanın özerkliğın önemini özgürlüğün tadını bilen kişi olması gerekir.

3. Üniversiteye yakışır nitelikli akademik kadro oluşturma sistemi yok

Üniversitelerin bugünkü en ciddi sorunu yetkin akademik yapının oluşmamasıdır dersek haksızlık yapmış olmayız. Doğan Kuban CBT 1334 sayısında yayınlanan " Bilim nasıl var, nasıl yok?" adlı makalesinde "Pierre Bourdieu"den aktardığı Homo Academicus (1984) adlı kitabında Fransız üniversitelerinin entelektüel yaşamını yansıtırken akademisyen olmanın bir doktora yapıp profesör olmaktan fazla bir şey olduğunu belirtiyor. Üniversitelerin bugün en ciddi sorunu dünya standardında yeterli bilim insanının olmaması ve bu konuda üniversitelerin bir standardı da bulunmamasıdır. Akademik bilgi düzeyi tam ölçülemeyen, genel kültürden yoksun, entelektüel alt yapısı gelişmemiş liyakatten uzak, heyecanı ve merakı olmayan akademik kadroların sayısının gittikçe arttığı üniversiteler bugün bilim dünyamızın en ciddi sorununu oluşturuyor. Türkiye üniversitelerinde akademik kadrolar felsefi boyutta bilim ve felsefe tartışması yapmak yerine, mesleki uzmanlık ekseninde varlıklarını sürdürme noktasına gelmişlerdir. En kötüsü de artık sık sık toplumun değişik katmanları tarafından eleştirilen üniversite akademik kadrolarının akademik formasyona uygun olmadığı ve toplumun dinamiklerinin gerisinde olduğu eleştirisidir.

4. Rektörlük yetkileri ve akademik organların belirlenme şekli eleştirel ve tartışma ortamının sağlıklı işlemlerini engelliyor

Rektörlerin çok fazla olan yetkilerinin başında bütün sistemden atamalarda tek yetkili olması ve de buna paralel olarak senato ve yönetim kurulu gibi akademik organlarının belirlenmesi

Pof. Dr. İbrahim ORTAŞ tarafından yazıldı.

Pazar, 10 Mart 2013 15:17 -

üniversitelerde tartışma ve eleştirel anlayışın kısırlaşmasına ve farklı görüşlerin oluşmasını engelliyor. Dünya üniversiteleri tecrübesi göstermiştir ki tartışmanın ve eleştirinin olmadığı yerde üniversite olmuyor. Üniversite senatosu, yönetim kuruları ve fakülte kurulları nitelikli seçimle oluşmalı ki bağımsız eleştirel düşünce rahatlıkla yapılsın.

5. Yönetici belirleme şekli özerklik ilkesine aykırı ve üniversite bileşenlerini temsil etmekten uzak

Rektör atanmasında uygulanan mevcut eğilim yoklaması ve özerklik ilkesine ve Anayasanın 130 ve 131 maddelerine uygun değil. Adı seçim ancak, fiiliyatta aday adaylarından ilk 6 sıraya giren adaylardan biri YÖK ve Cumhurbaşkanlığı makamında diğerleri elenerek rektör ataması yapılmaktadır. YÖK yapısının ağırlıklı olarak siyasi iktidar tarafından belirlenmiyor olması zincirleme olarak yönetim organlarının oluşmasında siyasi etki ister istemez etkili olmaktadır. Geçmişte de bugünde süreç devam etmektedir.

Rektörlerin yetkisi ve ikinci bir defa seçilme durumu üniversitelerinin çalışma ilkelerini ve geleneklerini zedelemiştir. İkinci defa seçilme isteği, bütün üniversitelerde çok ciddi akademik tavizlerin verilmesine neden olmakta ve bu da kurum kültürünü zedelemektedir. Akademik kadroların rektörün iki dudağının arasında olduğu sistemin yarattığı zayıf akademisyenlik bugün üniversitemizin dünyada saygın bir konuma gelememesine neden gösterilmektedir. Bugün üniversitelerde ciddi bir liyakat ve kalite sorunu yaşıyorsa bunun en büyük sorumluluğu bu tür uygulamaların sonucu olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

6. YÖK yapılanması ve üyelerinin belirlenmesi ağırlıklı olarak iktidarlar tarafından belirlendiği için siyasi niteliği berberinde getiriyor, bu da üniversitelilik anlayışına aykırı bulunuyor.

Anayasanın 130. ve 131. maddelerinde belirtilen YÖK'ün yönetim organlarının belirlenmesi ve üniversite rektörlerinin belirlenmesi halen siyasi iktidarın elinde ve cumhurbaşkanının ağırlıklı seçtiği kişilerden oluşuyor. Yeni taslakta ayrıca TBMM'de grubu bulunan partilerin de üye vermesi önerilmektedir. Bu durum yükseköğretimi daha da siyasallaştıracaktır.

7. Altyapısı hazırlanmadan açılan üniversiteler ve yarattığı olumsuz algı üniversite olgusuna zarar vermiştir

Yapılan birçok analizde ülkemizde sorunlu olan akademik kaliteye rağmen hesapsız kitapsız açılan üniversitelerin üniversitelilik bilinci ve bilgiden, liyakatten yoksun yönetilmesi üniversite

Pof. Dr. İbrahim ORTAŞ tarafından yazıldı.
Pazar, 10 Mart 2013 15:17 -

---

kavramının ulviliğine zarar veren anlayış toplum katında bilime ve üniversiteye olan güveni zedelemektedir.

2006 yılından sonra açılan yaklaşık 60 kûsur üniversite ki alt yapısı olmayan açıldıkları için ÷lkemiz için bir yük ve ileride de daha ciddi sorun yaratacaklardır. İngiltere, Almanya ve Fransa gibi benzer nüfusa sahip ÷lkelerde bile bizdekinin yarısı kadar üniversite var ve bizden çok daha etkin bilimsel araştırma ve eğitim faaliyeti yürütmektedirler. Bu kadar üniversiteye akademisyen ve kaynak bulmak zor. Evrensel ölçüğe uygun bir yapılanma ileride kaçınılmaz olacaktır.

8. Niteliksiz eğitim ve bilim halen en ciddi sorun

Türkiye’de çoğunluğu 2003 yılından sonra oluşturulmuş 103 devlet ve 65 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 168 üniversite bulunuyor. Toplam öğrenci sayısı ise 2003 yılından 1.918.843 den 2012 yılı sonu itibarı ile 4.353.542 öğrenciye ulaşmış olup 9 yılda % 100’ün üzerinde bir öğrenci akışı olmuş. Çoğunluğunda öğretim üyesi bile olmayan üniversitelerdeki mezunların en ciddi sorunu işsizliktir. Türkiye’de yükseköğretim gençliğinin işsizlik oranı % 20’lerin üzerindedir.

Çoğu üniversitemizde uluslararası nitelikte öğrenim olmadığı gibi öğrenci başına düşen öğretim üyesi sayısı uluslararası ölçekten çok çok azdır. Bu bağlamda yeni bir yasa tasarısına ihtiyaç var ancak amaç yukarıda belirttiğim temel sorunları çözecek ve ÷lkemizde bilimi ve bilgiyi öncü yapacak bir anlayışa dayanmalıdır. Yükseköğretimin temel sorunu iyi analiz edilmeden önerilen yeni şekli ile cilalanıp parlatılan yasa taslağı sorun çözmekten uzak olup daha sıkı bir YÖK yapılanmasını öngörmektedir.

Daha karmaşık hale gelen ekonomik yapılanma, artan nüfusu ve artan yükseköğretim talebi ile niteliksiz büyümüş bir yükseköğretimi düzenlemeye yönelik önümüze koyulan bu taslak olmamalı idi. Küresel finansman modelleri yaklaşımı yerine tam tersine nitelikli eğitim ve öğretim esaslı ÷lkenin sorunlarına çözüm arayışlarını dikkate alan sistemler geliştirilmelidir.

Sorunun Çözümü Üniversitenin Özerkliğinde Döğümleniyor

14 Ocak 2013 tarihi itibarı ile YÖK tarafından Milli Eğitim Bakanlığına iletilen en son revize edilmiş taslağın bütünsel olarak ÷lkenin geleceğine yönelik sorunlara cevap veremeyeceği açık olarak görülüyor. Ülkenin yeni bir üniversite yasasına gereksinimi olduğu geniş kesimlerce kabul ediliyor. Bugün için Türkiye’nin güçlü bir yükseköğretim ve bilim vizyonuna gereksinimi olduğu açık. İyi çalışılmış sorunların kaynağının bilimsel olarak belirlendiği bir araştırma ve tartışmadan sonra eğitim, araştırma ve kamu hizmeti vizyonu iyi tanımlanmalı ve buna uygun planlama ve hedefleri de içeren bir tasarı hazırlanmalı idi.

Üniversitelerin otonomluğu mutlak surette sağlanmalıdır. Otonom, demokratik kültüre sahip, şeffaf ve hesap verebilir olmalı. Siyasi otorite ve siyaset kültürü üniversiteyi kendi başına bırakma anlayışı ve olgunluğuna sahip olmalıdır. Siyaset üniversite otonomisine saygılı olmalıdır. Akademik özgürlük güvence altına alınmalıdır. Bu bağlamda performansa bağlı iş güvencesi, sözleşmeli personel anlayışı üniversite ve bilim üretme anlayışına uygun değildir ve üniversite otonomisi içinde üretkenlik sağlayamaz.

K.W. Humbolt (1767-1835)'un önerdiği modelde olduğu gibi kendi kıstaslarını kendisi koyabilen, siyasal etkilerden uzak bir üniversite özerkliği ancak üniversiteyi üniversite yapar. 1988 Lima bildirgesi kendi kararlarını iktidardan bağımsız vermeyi ve bilimin iktidarın etkisinden korunmasını önermektedir. 1997 yılında UNESCO da devletlerin üniversite özerkliğini koruma görevi olduğunu belirtmektedir.

Özerk (otonom) yönetimde içsel denetim çok önemli olup bunun yolu da demokratik özyönetim ve kamu mekanizmasının dengeli bir şekilde oluşturulmasıdır. Bilim insanı nasıl yetiştirilecek, atama ve yükseltmelerde kriterleri nasıl geliştirilecek? Düşünce ve ifade özgürlüğü olmadan otonom yönetim doğal olarak sağlanamaz. Örgütlenme özgürlüğü ve görüş oluşturma önemlidir.

Sağlam üniversite geleneği olmayan, bilim yapacak yetenek ve bilgide liyakat sahibi akademik kadrolar, bağımsız yönetme ve hesap verilebilirlik ilkesine sahip üniversite olmadan bu iş sağlanamaz. "Bilim güçtür" anlayışının ülkemizde halen bir karşılığı yok. Günümüz bilgi çağında nitelikli insanı elinde bulundurmayan hiçbir toplumun başarılı olma şansı yok. Bu bağlamda yeni YÖK yasasında temel bilim politikasının ve özerklik vurgusunun olması önemlidir. Geriye kalan güzel sözler düşünce ve ifade özgürlüğünü sağlamadan yalnızca göz boyama özelliği taşımaktadır.

Yapılması Gerekenler

Ülkemizin aydınlık yarını için 2023 vizyonuna Türkiye'yi sağlıklı olarak taşımak için yeni bir yükseköğretim yasası şarttır. Bilim ve teknoloji olmadan Türkiye bu coğrafyada hak ettiği saygınlığı kazanamaz. Kişisel kanım ve üniversitelerden aldığım yansıma önerilen yasanın ileride çok sorun yaratacağı ve Türkiye'nin enerjisini tüketeceği yönündedir. Ülkemizde üniversitelilik bilinci olan, geçmişteki yasaların içinden yetişerek gelen insan sayısı da giderek azalıyor dersem yanlış bir ifade kullanmamış olurum. Toplum artık bu konuda çok yoruldu ve konu ile ilgilenenlerin sayısı da giderek azalıyor.

Önerim üniversitelere dair bilim, felsefe, sanat, üniversiteler tarihi ve eleştirisinin yoğunlukla yapılmasıdır. Yüksek lisans ve doktora düzeyinde, bilim tarihi, üniversiteler tarihi dersleri açılmalı ve genç kuşaklara üniversitenin ne olduğu sürekli anlatılmalıdır. Türkiye öncelikle akademik formasyona uygun evrensel ölçekte bilimsel bilgi ve görgü sahibi nitelikli bilim insanı yetiştirmeyi öncelikli konu haline getirmelidir.

Pof. Dr. İbrahim ORTAŞ tarafından yazıldı.
Pazar, 10 Mart 2013 15:17 -

Yeni Yasa Üniversite Temel Değerleri Tartışması Üzerinde Yapılmalıdır

Öncelikle temel üniversite değerleri üzerinden bir tartışma yapılmalı ve başta üniversite hocaları üniversite temel değerleri kavramalı içselleştirmeli ve bu eksende yükseköğretim yasası oluşturulmalıdır. Bu nedenle eğer ülkemiz ileride dünyada bilim ve teknolojide söz sahibi olacaksa yasa; YÖK, Milli Eğitim bakanlığı ve Başbakanlıktan değil üniversitelerde bağımsız konuyu bilen insanlar tarafından tartışılarak hazırlanmalıdır. Türkiye'nin sağlıklı gelişmesi için üniversite temel değerleri üzerinden bilime gönül vermiş liyakatli insanlarca tartışılmadan hazırlanacak yasa yalnızca "hazırlanMIŞ" olur ki bu Türkiye'nin üniversite ve bilimin sorunu çözülemez.

Yeni üniversiteler yasası için de üniversitelerin ve ilgili tarafların bir araya gelerek, dünya üniversiteler eleştirisini de doğru okuyarak YÖK'ten bağımsız, akademiyanın üzerinde anlaşabileceği ve siyaset üstü yeni bir yasa tasarısı hazırlanmasıdır. Ülkemizde geçmişte başarı ile uygulanan ancak askeri müdahaleler sonrası rafa kaldırılan 4936 ve 1750 sayılı üniversite yasalarının yeniden incelenmesi önemli ölçüde yol gösterici olacaktır. Üniversiteler üzerindeki siyasi etki olmadan, otonom ve hesap verebilir bir yasa Türkiye'yi ileriye taşıyabilir. İçsel denetim ve özerklik açısından demokratik özyönetim ve buna uygun bir kamu denetimi birlikte öngörülmelidir.

Yarınlarmızın en çok da nitelikli bilim ve eğitimden geçeceğini unutmadan yeni bir anlayışa ve yasaya ihtiyaç bulunuyor. Bunun için de taslaktan önce mevcut hakim anlayışın kendisiyle yüzleşmesi gerekiyor.

10 Mart 2013 Adana